

ETÄOPETUS

ERITYISTILANTEISSA

Sairaanakin selviää koulusta

Koonnut

Harri Mantila, Miia Mämmelä, Antti Huttunen

Tämän esitteen on tehnyt Opetushallituksen
ja Maskun kunnan yhteisesti rahoittama
eSKO-hanke.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2. Kenelle etäopetus sopii?	5
3. Mitä etäopetuksella saavutetaan?	6
4. Miten etäopetus järjestetään?	8
5. Etäopetus oppilaan näkökulmasta	15
6. Etäopetus perheen näkökulmasta	17
7. Etäopetus koulun näkökulmasta	18
8. Yhteystiedot	20

1. JOHDANTO

Kun lapsi sairastuu vakavasti, koko perheen elämä muuttuu. Huoli ja murhe täyttävät asianomaisten mielen. Aikataulut joudutaan laatimaan sairauden ja hoitojen ehdoilla. Tulevaisuus vaikuttaa epävarmalta. Myös koulunkäynti mietityttää.

Koulusta pois jääminen huolestuttaa lasta. Miten koulunkäynti järjestyy? Joudutaanko harkitsemaan luokan kertaamista? Vaihduvatko opettaja ja luokka? Sairaalaopetuksen ja kotiopetuksen lisäksi etäopetus on yksi työkalu, jolla sairastunut oppilas voi suorittaa ainakin osan koulustaan. Tärkeämpää vielä on, että hän voi pitää yhteyttä muihin oppilaisiin ja kotikouluunsa. On erittäin yleistä, että oppilaat, jotka joutuvat olemaan pitkään poissa koulusta, ovat yksinäisiä ja kokevat joutuneensa eristykseen muusta sosiaalisesta ympäristöstään.

Tässä ohjevihossa keskitytään reaaliaikaiseen, kahdensuuntaiseen video/webkameroiden avulla tapahtuvaan opetukseen kotiluokan ja sairastuneen oppilaan välillä. Etäopetuksen muutkin muodot, kuten esim. yksisuuntainen opetus ja oppituntitallenteet tukevat koulunkäyntiä pitkien poissaolojen aikana.

eSKO-hanke on Maskun kunnan ja Opetushallituksen rahoittama hanke sairastuneen oppilaan koulunkäynnin järjestämiseksi. Hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa etäopetus yhdeksi työtavaksi sairaala- ja kotiopetuksen rinnalle. Etäopetuksen myötä koulunkäynnin järjestelyt helpottuvat niin, että perheellä on yksi asia vähemmän murehdittavaksi.

Hankkeen työntekijät kiertävät kertomassa etäopetuskokemuksista, auttavat laitteiden ja ohjelmien käytössä, koordinoivat etäopetustilanteita ja keräävät yhteen niin hyviä kuin huonojakin kokemuksia. Esittelytilaisuuksissa osallistujat voivat itse nähdä miten etäopetus järjestetään ja mitä laitteita/ohjelmia tarvitaan.

Hanke toimii tiiviissä yhteistyössä muiden etäopetushankkeiden ja sairaalakoulujen kanssa.

Etäopetuksesta on mahdollista saada tietoa monellakin eri tavalla. Osoitteessa <http://etaopetus.fi/esko> päivitetään blogia, informoidaan tilanteesta, jaetaan informaatiota, linkitetään ohjeita ja ylläpidetään yhteystietoja. <http://www.etaopetus.fi> -sivulta löytyy paljon lisää tietoa etäopetuksesta.

2. KENELLE ETÄOPETUS SOPII?

Etäopetus voidaan järjestää oppilaille, jotka eri syistä joutuvat olemaan pitkiä aikoja pois koulusta. Syyt voivat olla hyvin erilaisia, mm. eri sairauksista tai tapaturmista johtuvia. Joskus myös erilaiset ongelmatilanteet estävät normaalin koulunkäynnin.

Jokainen etäopetustilanne on yksilöllinen. Se suunnitellaan aina yhteistyössä oman koulun, sairaalakoulun, perheen ja oppilaan kesken huomioiden sairauden aiheuttamat rajoitukset. Järjestelyiden tavoitteena on, että oppilas etenee oppiaineissa luokkasteen mukaisesti sekä kykenee säilyttämään sosiaaliset suhteensa luokkakavereihinsa sekä kouluun.

Helpointa etäopetus on järjestää alakoululla, missä opetus tapahtuu koko ajan samassa luokkahuoneessa. Yläkouluissa, toisen asteen oppilaitoksissa ja lukioissa tarvitaan enemmän suunnittelemaa opetusjärjestelyiden suhteen. Suunnittelussa huomioitavia asioita ovat mm. mitä aineita opetetaan etänä, miten luokat varustetaan (kamerat, mikrofoni), käytetäänkö verkosta löytyvää opetusmateriaalia/tallenteita yms.

3. MITÄ ETÄOPETUKSELLA SAAVUTETAAN?

Kun lapsi joutuu eristyksiin koulustaan ja luokastaan, sosiaaliset suhteet vähenevät merkittävästi. Elämä pyörii kodin ja sairaalan ympäristössä. Etäopetuksen avulla sairastunut kykenee opiskelemaan muun luokan mukana. Välituntisin oppilailla on mahdollista keskustella keskenään, sairastunut näkee mitä luokassa tapahtuu ja hänellä on tekemistä päivisin.

Paluu luokkaan on helpompaa hoitojen jälkeen, kun yhteys on säilynyt myös poissaolon aikana. Etäopetuksen myötä sairastunut oppilas on voinut vähitellen lähestyä koulua ja luokkaansa. Sairauksiin liittyvät hoidot saattavat myös aiheuttaa fyysisiä muutoksia (hiustenlähtö, turvotus jne.). Etäyhteyden myötä nämä muutokset eivät tule yllätyksenä muulle luokalle. Vakava sairastuminen huolestuttaa myös luokkakavereita. Säännöllisen yhteydenpidon avulla oppilaat tietävät paremmin, mitä sairastuneelle kuuluu. Luokassa on helpompaa keskustella sairauteen ja hoitoihin liittyvistä asioista, kun oppilaat ovat koko ajan olleet keskenään yhteydessä. Sairauden mukana myötäeläminen on myös kasvatettavaa koko luokalle.

Päivittäinen yhteys kodin/sairaalan ja koulun välillä lisää ja helpottaa vanhempien ja opettajan yhteistyötä.

4. MITEN ETÄOPETUS JÄRJESTETÄÄN?

Käytännön järjestelyitä varten on tärkeää, että tiedossa on tekninen tukihenkilö, joka osaa kartoittaa ja auttaa laitteiden ja ohjelmien hankinnassa ja käyttöönotossa. eSKO-hankkeen työntekijät ovat valmiina auttamaan asianomaisia, teknisiä tukihenkilöitä ja toimimaan myös itse teknisenä tukena.

Etäopetuksen onnistumisen kannalta on hyvä, että opetuksen tekninen suunnittelu ja opettelu aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa jo esim. ennen hoitojen alkamista. Tällä tavoin laitteiden ja ohjelmien käyttö kyetään käymään yhdessä läpi opettajien, oppilaan ja hänen perheensä kanssa.

Etäopetusta varten tarvitaan internetyhteys kuvan ja äänen lähettämistä varten. Opetusta lähettävässä luokassa on hyvä olla laadukas kokousmikrofoni, joka on sijoitettu luokan etuosaan keskeiselle paikalle niin, että mikrofoni kykenee lähettämään sekä opettajan että oppilaiden puheen. Eräs kokemuksissa hyväksi osoittautunut paikka on luokan katossa, ensimmäisen pulttisivin kohdalla.

Luokkaan tarvitaan myös tietokone (pc, kannettava, tabletti), johon kamera, mikrofoni ja mahdolliset muut lisälaitteet tarvittaessa kytketään. Tietokoneissa tulee olla myös tarvittava etäyhteysohjelma. Tällaisia ovat mm. Adobe Connect (maksullinen), Skype, Anymeeting jne. Viimeisenä mainituista on erillinen ohje tämän kappaleen lopussa. Ohjelmaa valittaessa on oltava yhteydessä sairaalaan ja selvitettävä mahdolliset ohjelmarajoitukset sairaalaverkossa sekä internetyhteys ja palomuurin rajoitukset.

Sairastuneelle oppilaalle tarvitaan tietokone. Koneen on siirreltävyyden kannalta käytännöllistä olla kannettava tai tablettitietokone. Kameraksi riittää kannettavan tietokoneen oma kamera tai sitten voidaan hankkia erillinen web-kamera. Mikrofonina on

hyvä käyttää sankaluureja, jotka estävät äänen kiertämisen. Kousmikrofoneja on myös mahdollista käyttää, mutta ne ovat kalliimpia kuin sankaluurit.

Lisätehtäviä, monisteita ym. lisämateriaalia on mahdollista lähettää sähköpostitse kodin ja koulun välillä. Jos opettaja käyttää luokassaan dokumenttikameraa, on sen kuva mahdollista välittää oppilaalle työpöydänjakotyökalun avulla.

Skypen käyttö etäopetuksessa

Asennus ja laitteet

Skypeä on mahdollista käyttää mm. tietokoneilla, tablet-laitteilla ja kännyköillä. Skype on helppokäyttöinen, ilmainen ja suomenkielinen. Tietokoneelle asennettava versio löytyy osoitteesta www.skype.com => Hanki Skype. Asennus vaatii järjestelmävalvojan oikeudet ja on huomioitava, että käyttöoikeus syntyy nimenomaan etäopettajan/-oppilaan tunnuksille.

Laitteet

Koulussa Skypen yhteydessä käytettäväksi suositellaan erillistä web-kameraa ja kokousmikrofonia. Näin ääni luokasta kuuluu selkeästi, äänen kiertoa ei tapahdu ja kameraa voidaan vapaammin käänellä tarvittaessa. Mikäli oppilas haluaa esiintyä video-

kuvan kanssa, hän tarvitsee web-kameran (myös tietokoneeseen tai muuhun laitteeseen kiinteästi kuuluva). Äänilaitteeksi suositellaan kuulokemikrofonia, jolloin ääni luokasta kuuluu hyvin eikä äänen kiertoa synny.

Yhteyden avaaminen

Skype aloitetaan avaamalla ohjelma ja kirjautumalla sisään. Mikäli asennettaessa on niin valittu, tämä vaihe tapahtuu automaattisesti, kun tietokone käynnistetään. Seuraavaksi yhteyshenkilöiden listalta valitaan keneen halutaan ottaa yhteyttä. Tämän jälkeen painetaan Näköpuhelu-nappia. Kun yhteyspyyntöön vastataan, kuva- ja ääniyhteys avautuu automaattisesti. Yhteys lopetetaan painamalla punaista luurinappia ruudulla.

Chat

Skypessä voi kommunikoida myös tekstimuotoisten viestien välityksellä. Kun olet valinnut yhteyshenkilön luettelosta, ruudun alalaidassa näkyy Teksti-ruutu, johon kirjoittamalla ja Lähetä viesti –nappia painamalla viestisi välittyy saman tien vastaanottajalle.

Asetukset

Jos kuva- tai ääniyhteyksissä ilmenee ongelmia, kannattaa ensimmäiseksi tarkistaa asetukset (Skypen tietokoneversiossa ylävalikoista Työkalut => Asetukset). Tarkista erityisesti, että Ää-

niasetuksissa Mikrofoni- ja Ääni ulos -kohdissa valittuna näkyvät oikeat laitteet (=luokassa kokousmikrofoni).

AnyMeetingin käyttö etäopetuksessa

AnyMeeting on helppokäyttöinen ja ilmainen ohjelma, jolla voi muodostaa yhteyden koulun ja toisaalla olevan oppilaan välille. AnyMeeting ei vaadi mitään asennuksia tietokoneelle vaan toimii verkkopalveluna. Video- ja ääniyhteyden lisäksi AnyMeeting tukee ruudunjakoja, dokumentinjakoja (ppt ja pdf) sekä YouTube-videoita. Ilmaisuuuden ”hintana” osallistujille (paitsi etätilaisuuden perustajalle) näytetään ruudun oikeassa reunassa kapea mainospalkki. Muista, että AnyMeeting on vain yksi vaihtoehto muiden joukossa. Muita sopivia ilmaisohjelmia ovat mm. Skype, Messenger ja ConnectNow.

Opettajalle

- Avaa nettiselain
- Mene osoitteeseen www.anymeeting.com
- Jos olet aiemmin kirjautunut AnyMeetingiin, klikkaa ylä-laidasta **Log In**. Muussa tapauksessa valitse **Sign Up for Free** ja täytä lyhyt lomake saadaksesi käyttäjätilin. Voit käyttää kirjautumiseen myös Google- tai Facebook-tunnuksiasi. Uut-

ta käyttäjätiliä tehdessäsi voit myös ehdottaa nettiosoitetta omalle etähuoneellesi (esim. www.anymeeting.com/matinhuone). Mikäli ehdottamasi osoite ei ole vapaa, ohjelma antaa sinulle huoneen osoitteen.

- Pääset oman käyttäjätilisi hallintasivulle. Tässä näkyvässä voit tarkastella etähuoneesi historiaa, muuttaa asetuksiasi, katsoa tallenteita jne.
- Aloittaaksesi etäkokouksen paina **Start a Meeting Now**. Avautuvassa ikkunassa kirjoita **Meeting title** -kohtaan etätalouksen nimi (tämä on ainoa pakollinen kohta lomakkeella). Jos haluat lähettää sähköpostilla muille linkin etähuoneeseesi, voit laittaa osallistujien sähköpostiosoitteet kohtaan **Invite you attendees**. Paina lopuksi **Start Meeting**.
- Ohjelma latautuu ja **You are a Presenter** -ikkunasta voit valita kohdan **Yes, use Microphone** (äänesi kuuluu muille).
- Oman videokuvasi saat näkyviin painamalla ylälaidan **Cam**-kameranappia. Jos kuvasi näkyy esikatseluruudussa oikein, paina **I'm ready! Broadcast my webcam!** (Kuvasi näkyy muille).
- Kun haluat päättää etäyhteyden, klikkaa ylälaidasta **End Meeting**.

Oppilaalle

- Saat opettajaltasi nettiosoitteen, josta pääset mukaan tunnille: avaa nettiselain ja mene tähän osoitteeseen.
- Kirjoita oma nimesi ja sähköpostiosoitteesi (pakollisia kenttiä). Paina lopuksi **Join the Meeting**.
- Ohjelma latautuu ja **Turn on your mic or webcam** -ikkunasta voit valita **Yes, use Microphone** (äänesi kuuluu muille). Voit halutessasi valita, ettet käytä mikrofonia: tällöin voit viestiä opettajalle Chat-toiminnon avulla.
- Jos haluat näyttää oman videokuvasi, paina ylälaidan **Cam**-kameranappia. Jos kuvasi näkyy esikatseluruudussa oikein, paina **I'm ready! Broadcast my webcam!** ja kuvasi alkaa näkyä muille.
- Kun opettaja päättää etätunnin, kirjaudut automaattisesti ulos.

5. ETÄOPETUS OPPILAAN NÄKÖKULMASTA

Etäopetus on oppilaalle loistava apuväline koulunkäynnin avuksi. Hän kykenee sairaudestaan huolimatta osallistumaan opiskeluun ja olemaan sosiaalisesti läsnä ystäviensä kanssa. Oppilaalle on tärkeää saada opetusta. Hänen läsnäolonsa etäyhteyden avulla vähentää luokkakavereiden ennakkoluuloja ja mahdollisia pelkoja sairautta kohtaan. On paljon helpompaa keskustella sairaudesta ja siihen liittyvistä asioista, kun sairastunut kykenee itse kertomaan kuulumisistaan ja vastaamaan kysymyksiin.

Joissain tapauksissa etäopetus ja erityisjärjestelyt voivat ahdistaa sairastunutta. Hän voi kokea joutuneensa sairautensa vuoksi erityisasemaan, mikä entisestään korostaa hänen erilaisuuttaan. Tämä saattaa vähentää lapsen motivaatioita osallistua etäopetukseen.

Opetuksen kannalta on huomioitava sairauden mukanaan tuomat muutokset. Fyysinen kunto heikkenee, väsymys vaikeuttaa opiskelua ja mieliala vaihtelee. Lääkkeet ja hoidot voivat mahdollisesti vaikuttaa oppimiskykyyn ja keskittyminen koulunkäyntiin

voi olla vaikeaa, kun hoitojen myötä tulee paljon pakollisia poissaoloja.

Luokassa on usein perushälinää, joka kuulostaa kuulokkeilta kuunneltuna häiritsevältä. Myös tekniset ongelmat voivat toistuessaan vähentää motivaatiota osallistua etäopetukseen. Ongelmien esiintyessä, opettajan on tärkeää ottaa yhteyttä tekniseen tukeen.

6. ETÄOPETUS PERHEEN NÄKÖKULMASTA

eSKO-hankkeen yhtenä tavoitteena on auttaa perhettä koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. On kuitenkin huomioitava, että vaikka kotikoulu joutuukin kantamaan päävastuun koulunkäynnin järjestämisestä, kasvaa myös vanhempien vastuu. He joutuvat auttamaan ja tukemaan lasta enemmän kuin normaalisti luokkaopetuksessa. Jossain tilanteissa vanhemmilta voidaan tarvita myös teknistä apua. Koulujärjestelyt täytyisi saada kuitenkin järjestettyä toimimaan niin, etteivät ne tarpeettomasti lisää perheen taakkaa.

Vanhemmista on helpottavaa huomata, että lapsen ei tarvitse olla täysin eristyksissä ystävistään. On tärkeää säilyttää ihmissuhteita oman ikäisiin ystäviin. Etäopetuksen myötä kodin ja koulun yhteistyö on

helppoa ja sujuvaa. Vanhempien on helppoa kertoa koululle esim. aikataulumuutoksista sekä sairauteen ja hoitoihin liittyvistä asioista. Koska etäopiskelun myötä oppilaalla on tekemistä päivän aikana, huoltajalla on pieni hetki omaa aikaa.

7. ETÄOPETUS KOULUN NÄKÖKULMASTA

Sairaudenaikaiset opetusjärjestelyt ovat koulun vastuulla. Pelkkä kotitehtävien välittäminen kotiin ei ole opetuksen järjestämistä. Etäopetus on hyvä lisä sairaalassa annettavalle opetukselle sekä oman koulun puolesta järjestettävälle kotiopetukselle. Etäopetus antaa mahdollisuuden sosiaalisten suhteiden säilymiselle sairauden aikana.

Opetus järjestetään siten, että se noudattelee mahdollisimman paljon niitä tavoitteita, mitkä ovat kotikoulussa. Opetuksen on joustettava sairauden ehdoilla. Myös oppilaan ikä täytyy huomioida etäopetusta suunniteltaessa. Molempien etäopetuksen osapuolten tulee varautua myös siihen, että aina kaikki ei sujukaan suunnitellusti. Vähän etätunteja on parempi, kuin liian suurella tuntimäärällä kuormittaminen. Pitkäaikaissairaana kohdalla on varmaankin syytä pohtia intensiivijaksoja oppiaineiden kohdalla ja keskittyä vain ydinsisältöjen opiskeluun. Ei siis tuntia sieltä ja toista tuolta, jolloin kokonaisuus jää hahmottamatta ja etäopetuksesta tulee sirpalemaista, vailla tavoitteita olevaa.

Jyväskylän normaalikoulun erityisopettaja Heta Orrain kirjoittaa etäopetuksen järjestelyistä seuraavaa:

" Lukiossa päädyttiin kokeilemaan etäopetusmallia oppilaan heikon koulukunnon vuoksi. Opiskelija suoritti kurseja itsenäisen kurssisuorituksen nimikkeellä, mutta itsenäisen työn tukena oli hänelle räätälöity etäopetusmalli. Aluksi lähdettiin liikkeelle kahdesta kurssista, mutta pian huomattiin sen olevan opiskelijalle liian raskasta. Intervention aikana lukiolainen suoritti kiitettävien arvosanojen yhden kurssin kaksisuuntaisen ja vuorovaikutteisen etäopetuksen avulla. Skype-yhteyden ja iPadien avulla kaksisuuntainen osallistuminen oli vaivatonta opiskelijalle ja opettajalle. "

Etäopetusta mietittäessä on otettava huomioon koulun resurssit niin laitteiden kuin opettajien tietotaidollisten seikkojen näkökulmasta. Opettajalle kertyvän lisätyön korvaamisesta on hyvä käydä neuvotteluja työnantajan kanssa. Tärkeää on selvittää tulevien laitehankintojen kulut ja niiden korvaaminen.

Koulun on oltava yhteydessä luokan oppilaiden perheisiin ja informoitava heitä etäopetusjärjestelyistä.

8. YHTEYSTIEDOT

Harri Mantila

Luokanopettaja, hankekoordinaattori, Kurittulan koulu, Masku
041 4352245, harri.mantila@masku.fi

Miia Mämmelä

Erytysluokanopettaja, Satulavuoren koulu, Turku
040 5352128, miia.mammela@turku.fi

Antti Huttunen

Projektipäällikkö, TOP-keskus, Turun sivistystoimiala
050 347 4243, antti.huttunen@turku.fi

Päivi Luoma

Projektikoordinaattori, Etäopetuksen koordinointihanke EKO
050 432 3514, paivi.luoma@turku.fi

Merja Peteri

Sairaalakoulun rehtori, Kajaanintullin koulu, Oulu
044 7039574, merja.peteri@ouka.fi

Asko Peuraniemi

Sairaalakoulun rehtori, Rovaniemen sairaalakoulu, Rovaniemi
0400 695 080, asko.peuraniemi@lshp.fi

Mika Kuitunen

Sairaalakoulun rehtori, Alavan koulu, Kuopio
044 7184421, mika.kuitunen@kuopio.fi

Anne Vähäkylä-Aulo (ent.Haartemo)

Sylva ry:n toiminnanjohtaja
040 5899530, anne.aulo@sylva.fi

www.etaopetus.fi/esko
www.etaopetus.fi

www.etaopetus.fi/esko

www.etaopetus.fi